

De binding van Izaäk

We kunnen opgelucht ademhalen. Want wat daar gebeurde is eigenlijk net goed gegaan. Een engel verhindert Abraham net op tijd om zijn zoon te offeren. Gelukkig maar, een zorg minder. Het is een dier, in dit geval een ram, dat wordt geofferd en niet Izaäk, Abrahams zoontje. In de volksmond staat dit verhaal bekend als het offer van Izaäk, maar dat gaat niet op. Het gaat hier om de binding van Izaäk. Vastgebonden, en op een offerblok gelegd. Wel klaar om geofferd te worden, maar het is, laten we maar zeggen, gelukkig een dier en niet een mens dat zal worden geslacht. Ik heb het altijd een akelig verhaal gevonden. Want als het dan toch een ram is die uiteindelijk wordt geslacht, waarom dan die spanning over een mens zo op te laten lopen! Want je ziet het gebeuren, dit is toch onmenselijk, en je wilt ingrijpen. En dat is precies wat het bedoelt. Wij leven in een wereld waarin wij mensen opofferen voor een bepaald doel. We hoeven alleen maar aan het woord 'kanonnenvlees' te denken waarmee we bedoelen het opofferen van mensen in een oorlog. Dit verhaal is opgeschreven om die volkeren te laten weten dat deze God geen god is van mensenoffers. Toch is dat in onze hoofden gaan vastzitten, ook op ander vlak.

Watersnoodramp

Het is nu 70 jaar geleden dat de watersnoodramp plaatsvond en wat dit jaar veel aandacht heeft gekregen door de verhalen van mensen die dat als kind hebben meegemaakt. In die tijd, maar ook later nog zijn er gelovigen geweest die dat hebben gezien als een verschrikkelijke straf voor de zonde. Dat werd ook van de kansels verkondigd. En nog horen we dat soort van geluiden zoals over de watersnood in New Orleans met de naam Katrina (2005). Ik herinner me nog goed dat iemand dat zo interpreteerde: onze stad is zo vol van verderf door criminaliteit en geweld dat God wel op deze manier móest ingrijpen, miljoenen mensen op de vlucht en ontelbare doden ten spijt. Mensen dus als slachtoffers ten behoeve van machthebbers, of omdat ze schuldig zijn aan iets waardoor zij rampen over zichzelf heen roepen, zijn voorbeelden die haaks staan op wat het verhaal in Genesis ons werkelijk wil vertellen over Gods voorzienigheid. Het gaat om de redding van ons mensen. Daarover bestaat het volgende verhaal.

'Het houdt een keer op!'

Een man zit op een rotspunt in zee, terwijl het vloed wordt. De strandwacht zwemt er naar toe, maar de man zegt: 'Nee, in geloof in God, hij zal me redden'. Het water stijgt verder, en de strandwacht roeit er naar toe met een bootje, maar de man reageert hetzelfde: 'Laat maar, God is mijn hulp, Hij zal me redden'. Het water stijgt nog verder, het wordt nu echt heel echt gevaarlijk. De strandwacht stuurt een helikopter. Maar de man reageert: 'Ga maar terug, ik geloof in God, hij zal me redden'. Het water stijgt en stijgt en de man verdrinkt. Bij de hemelpoort aangekomen zegt hij tegen Petrus: 'Hoe kan dat nou, er staat geschreven dat wie gelooft gered zal worden. Waarom kwam God niet om me te redden?' Waarop Petrus zegt: 'Luister, we stuurden een zwemmer, een reddingsboei en een helikopter. Het houdt een keer op'. Hoe wrang het ook klinkt, maar deze grap werd als een tegenhanger gebruikt tegen die vermaledijde kanselverklondigingen, die de schuld van alle natuurrampen op het conto plaatst van zondige mensen. Alsof we watersnood, en natuurrampen verdienen. Alsof God het op ons heeft voorzien.

Wat voorzienigheid echt is

Dit soort van voorzienigheid doet afbreuk aan wat er werkelijk mee bedoeld wordt, dat er namelijk op het scherp van de snede voor ons wordt gezorgd. Het woord voorzienigheid zelf komt in de bijbel helemaal niet voor, maar er komen wel tig momenten in voor dat het er om spant, of dat je denkt: dit is einde verhaal, maar dan vindt er een hele omdraai plaats die je in de verste verte niet had verwacht. Verrassende momenten. Een paar voorbeelden. Als de leerlingen van Jeruzalem naar Emmaus keren zijn ze verdrietig om de dood van Jezus. Maar er loopt nog iemand me, en die vraag hen waarom, zij zo verdrietig zijn. En dan vertellen zij over wat er was gebeurd. Zij nodigen hem tenslotte uit om te eten. En

wanneer hij dan het brood breekt, herkennen zij daarin Jezus. Als Maria bij het graf staat en huilt omdat Jezus' lichaam er niet ligt, vraagt de tuinman wat er is. En noemt hij haar naam 'Maria', en herkent zij Jezus, zeggende 'Rabboeni'. Verhalen die verklaren dat er op een andere manier wordt voorzien in onze nood, verdriet of crisis dan we denken. En dat komt tot zijn recht in het laatste voorbeeld. Wanneer er naar een koning gezocht moet worden, gaat Samuël naar het gezin van Isaï. Daar ziet hij een prachtige vent staan, de oudste zoon, en denkt hij dát zal hem zijn. Maar dan zegt God tot hem: nee, helaas, dat is hem niet. En vervolgens gaat Samuël al die zoons na, totdat hij het opgeeft en wil gaan. Maar dan spreekt God: je vergeet er nog eentje. En dan ziet Samuël achter in het veld een herdersjongetje, de jongste zoon met de naam David. En die zal het dan worden om wat hij aan het doen is, namelijk schapen hoeden. Want in dat hoeden herkent God zichzelf. Daarom is de conclusie ook, zoals het er staat: 'Het gaat niet om wat de mens ziet: de mens kijkt naar het uiterlijk, maar God kijkt naar het hart'. (1 Samuël 16:9) Daar vinden we die zorgende betekenis van Gods voorzienigheid. Wij lopen vast in wat wij waarnemen, maar God voorziet ons van alternatieven. En hoe luisteren we daar naar?

Mensen met hart zijn een zegen

Wij, zoals wij ernaar kijken, denken wat krankzinnig, een vader die gedwee alles doet wat God hem opdraagt. De spanning loopt op. Maar dan, zie hier, die ingreep uit de hemel: niet doen, ik heb al lang gezien wie jij Abraham bent in je relatie met de Ene. Ik heb je nieren beproefd. Ik heb gezien dat jij zover gaat dat je alles over hebt voor Hem, die mensen liefheeft en hen hoedt voor gevaar. God heeft gezien hoezeer je hem vertrouwt op zijn woord, hij heeft je hart gezien. En dat soort van mensen hebben we nodig, mensen met een hart, die trouw aan God zijn tot het uiterste. In het besef van de profeet Hosea: God spreekt: Barmhartigheid wil Ik, geen offers. (6:6) God is een barmhartige god, geen god van kanonnenvlees. En dat geloof tekent Abraham zozeer, dat hij de geschiedenis is ingegaan met een zegenrijke naam, dat alle volkeren op aarde in die zegen mogen delen.

De gemeente als plaats 'waar de Heer in zal voorzien'

De plaats waarop dat alles gebeurde is Abraham dan ook gaan noemen: 'Plaats waar de Heer in zal voorzien'. Wat mij betreft staan op die plek nu voorzieningen voor wezen, ouden van dagen, daklozen en opvang voor vrouwen en vluchtelingen, of bedenk maar wat. Voorzieningen die voorzien in de zorg voor mensen die noodgedwongen op het randje leven, zodat men verder kan. Er zijn gebouwen naar genoemd, vandaar dat plaatje op de liturgie uit Steenwijkerwold. Maar dat niet alleen. Die plaats waar de Heer in zal voorzien is ook de gemeente. Als een plaats waar geleefd wordt op het scherp van de snede, en met het vertrouwen dat er zal worden voorzien in een oplossing zodra iets dreigt te vallen, of wanneer het erom spant, zoals uit de hemel die engel ingrijpt. En dat dát als een cadeau mag worden ervaren van verder komen op een moment dat je het even niet ziet zitten. God is een faciliterende god. Hij wil ons ondersteunen om het ons gemakkelijker te maken.

Daarom moeten we ook goede hoop blijven koesteren, dat we middenin een crisis van hoe zal het komen, op andere wegen zullen uitkomen dan wij aanvankelijk dachten of aan vasthielden. Omdat God daarin voorziet. Abraham keek om zich heen en zag een ram, Samuël gaf de moed op, maar daar was de kleine David, de grap van Petrus was dat er zwemmers, bootjes en helikopters waren om te redden. Wij moeten leren oog te krijgen voor alternatieven, want God is een god van alternatieven. 'Hij is het zelf die ons voorziet; wat ons ontbreekt ontgaat hem niet'.